

פרוטוקול מס' 13/ג'

מישיבת וועדת העבודה
מיום ד', כ"ח באדר א' תשי"ד - 3.3.1954
(בשעה 9.00)

חברי הוועדה:

בכור:

- ז' . טברסקי - מ"מ היו"ר
- ב.צ. הראל
- ח. לסדן
- א. סטופ
- ז. דיפתין
- א. טוסטק

מוזמנים:

מר עילם - מנהל מסדד העבודה.

חסרי:

- ר. בסתוני
- ע. גוכרין
- א. וילנסקה
- פ. חמדאן
- ק. כהנא
- מ. קלמר
- ר. סרז
- א. תבורי

הדיון על תכניות מסדד העבודה.

סדר-היום:

מ"ם היו"ר ז' סברסקי :

פותחת את הישיבה,

בישיבה האחרונה שמענו ספר עילם דין וחשבון על מצב האבטלה וסיכויי העבודה. הובעה אז שאלה, שאנו נזמין לישיבה זו כמה גורמים הקשורים בתעסוקה, אך היות ולא ידעתי שיהיה עלי למלא היום את מקומו של היו"ר הקבוע של הוועדה, לא דאגתי לכך. אני מציעה שאנו נפתח היום בדיון.

ב.צ. הראל :

אינני רואה ענין בדיון על תכניות משרד העבודה כל זמן שלא שמענו

גורמים שונים הקשורים בתעסוקה.

א. שוסטק :

מר עילם הבטיח לנו בישיבה האחרונה להביא את חכניות משרד העבודה, כדי

שנוכל לעיין בהן.

מר עילם :

אעשה זאת בישיבה הקרובה.

י. ריפתיין :

אינני רואה תועלת רבה בקבלת תכניות משרד העבודה, אם לא אוכל להתייעץ

אודותן גם עם חברי במרכז הלשכות.

אני מחשיב את הדיון בתכניות העבודה, אבל אינני חושב שזוהי הבעיה העומדת לפנינו. אני מזהיר את חברי - הוועדה בפני שקיעה בדיון על תכניות, כי בינתיים המצב הולך וסחמיר. וועדת העבודה צריכה להיות שותף במאבק הקונקרטי לפתרון בעיית האבטלה, היא צריכה להיות גורם של לחץ.

אחת מנקודות הלחץ בענין זה היא דיון בכנסת. כאשר פניתי לנשיאות הכנסת בבקשה לקיים דיון על בעיית האבטלה, ביקש אותי מ"ם שרת-העבודה לדחות את הדיון לשבוע הבא, לאחר שרת-העבודה החזור ארצה. לפרות שהכנסת עמוסה בדיונים על התקציב - ודיון על החקציב אף הוא דיון על חוסר-עבודה - יש צורך שהציבור הגדול של מחוזי העבודה ידע, כי הכנסת הפסיקה את עבודתה הרגילה ודנה בשאלת חוסר-העבודה. אני חושב, "דיון כזה צריך להיות מענינם של משרד העבודה וועדת העבודה. לדעתי, וועדת העבודה צריכה להיות מעונינת בהפגנות, כי שורר יותר מדי שקט בענין חוסר-העבודה. אינני אומר, שוועדת העבודה תארגן הפגנות של מחוזי עבודה, זה אינו מסמכותה, אולם מוכרח לחול מפנה בענין זה.

חוץ מיצירת עבודת דחק, אני רואה הכרח במתן מפרעות למחוזי-העבודה. אי-אפשר להשאיר ציבור גדול של אנשים במצב של רעב, לא לתת להם עבודה ולא לתת להם כסף, ביחוד לקראת החגים המתקרבים.

בשעתו הסכימו רוב חברי-הוועדה, שיש לחוקק חוק ביטוח מפני חוסר עבודה. עלינו לקבוע וועדת-משנה, אשר תחיל לעבד את החוק.

נוסף לדיון על תכניות העבודה לקראת השנה הבאה, אני רואה צורך דחוף לדון על תכנית חירום לשבועות הקרובים, ואני מציע שמשרד העבודה יפעל בכיוון זה.

ע.ע.

ב.צ. הראל:

אני מאשים את משרד העבודה, שהפסיד
שלושה חדשים לטיפול בשאלה חשובה זו.
באמצע חודש דצמבר קיימנו ישיבה סוערת כשאלת האבטלה, ואפשר היה
לקוות שנחדשים הקרובים ישתפו פעולה עח כל הגורמים האפשריים כדי
לפתור את הבעייה, ודוקא בתקופה שחוסר העבודה לא היה כה גדול.

דיברנו על כך, שהגיע הזמן לגשת
לבידור שאלת הבטוח בפני חוסר עבודה במסגרת של ביטוח לאומי, אולם
כמה מישיבות הוועדה בכלל לא נתקיימו, דוחים הכל לרגע האחרון, ואח"כ
דורשים להוות לחץ. אני מציע לדון בשאלה זו עכשיו, אפילו אם לשם
כך נצטרך לקיים שתי ישיבות בשבוע.

יש לי תרעומת גם לגבי מנהל משרד
העבודה. אמנם, שמענו מפיו לפני שבוע הרצאה יפה מאוד, אבל די
כללית ומפשטת. אם רוצים שוועדת העבודה תהיה גורם ציבורי בקשר
לשאלת האבטלה, צריך לשתפה גם בתכניות המעשיות, גם בכיוון יצירת
עבודות, ואני בטוח שישנם גורמים רבים במדינה שאפשר לשתפם בזה,
מבלי להוציא 35 לירות יום עבודה. אני יודע, שישנם בארץ אמצעי
ייצור רבים שאינם מנוצלים די צרכם, ובעזרת כספים מסויימים אפשר
היה להפעילם. האם ע"י הפגנות נפתור את שאלת האבטלה? אני מציע,
בכל זאת, ללכת בדרך מעשית יותר, לא רק בכיוון של תעסולה והסברה,
אלא גם בכיוון של הדרכה ומעשה. אני מחשיב דיון בכנסת, אבל אחרי
שהיה לנו מה להגיד, אינני יכול לחוות דעה לפני ששמעתי את חכניות
משרד העבודה ואת הגורמים הקשורים בתעסוקה.

ח. למדן:

גם אני בדעה, שאם יש בארץ ציזה
שהוא דבר חמור, זהו חוסר העבודה.
נכון, שאנו נכנסנו השנה למבוי שאיננו יכולים לצאת ממנו, אבל גם
נכון שכל העניינים נפגשים כבעיה אחת, בבעיה התקציבית, ולכן
לדעתי עכשיו הזמן המתאים לקחת את העניינים בידיים ולערוך בירורים
רציניים. לא נתקדם בענין זה אם לא נפרק אותו. אנו סוכרחים להתחיל
לעבוד בקבוצה קטנה על פירוק הבעייה, כדרכי, אני מציעה הצעות קטנות
שהן, לדעתי, מחלישות את הלחץ, ואז נשאר חלק קטן יותר לפתרונות
גדולים.

ברצוני לשאול את מר עילם: האם לא

הגיעה השעה שמשרד העבודה יוציא מהחנניות מצרכים מסויימים? ישנא
אותם לקסי-הסידור, על מנת שהם יעסקו במכירתם?

צריך גם להשקיע את האמצעים הדרושים

כמפעל התנועה מן העיר אל הכפר. אני מבינה, שהבעייה העומדת בענין
זה היא השגת אשראי, ואין לי ספק שדוקא החודש הזה הוא הזמן המתאים
להגשת הצעות בענין זה.

הצעתי הקונקרטיה היא, ששנים-שלושה

מחברי הוועדה יעיינו בתכניות משרד העבודה, יפרקו את הבעיות
ויעבירו הצעותיהם לשרים הכלכליים.

א. שומסק:

אני מסכים לכמה דברים שנאמרו כאן,

אבל אני גם לא מסכים לכמה דברים

שנאמרו כאן. קיימת אדישות בצפבור, בכנסת וגם בממשלה, התרגלו

ע.ע.

לחוסר העבודה ומתייחסים אליו כאל תופעה טבעית, המדאיג ביותר הוא, כי כל כמה שאתה לומד ושואל ומתעניין, מתברר שאין פתרון לבעיית האבטלה.

אינני מסכים, שוועדת העבודה אשמה באיזו שהיא הזנחה בשטח זה, המצב היה ידוע לוועדת העבודה; היא שמעה את נציגי מרכז הלשכות, מחלקת ההתיישבות של הסוכנות וגורמים התיישבותיים אחרים, שמענו שההתיישבות אינה יכולה לפתור פתרון מלא את בעיית האבטלה.

אינני חושב שמר עילם מסר לנו דברים כלליים, הוא מסר לנו דברים מרים מאוד, גם בשטח החקלאות, גם בשטח העבודות הציבוריות וגם בשטח הפיתוח, שלא תמיד הולך בד בבד עם צרכי התעסוקה.

אני מסכים, שאנו צריכים לחמוע גם את דברי ב"כ התעסיה וגם את דברי ב"כ הבנין, אם כי אינני בטוח שמתן אשראי כיום יעזור להקלת המצב.

אני מציע, שאנו נבקש פגישה רחופה עם שר האוצר או עם וועדת הכספים, ולהציע להפריש סכום מסויים לשם יצירת תעסוקה מיידית, על חשבון תקציב הפיתוח או תקציבים אחרים.

מ"ס היו"ר ז' טברסקי: אני חושבת, כי מלבד חבר-הכנסת ריפתין, איש אינו חושב שע"י הפגנות אפשר לתרום תרומה למצב האבטלה. למובן, שצריכה להעשות איזו שהיא פעולה גדולה.

איש בוועדה לא התנגד לכך שאנו ניכנס לחקר אפשרויות הביטוח בפני חוסר עבודה, אבל אם אנו מדברים עכשיו על שעת חירום של חוסר עבודה, אין דבר זה עלול לפתור כעת את הבעיה.

אני חושבת, כי דיון מיוחד בכנסת על בעיית חוסר העבודה היא הפגנה שאין לה טעם, ואין בזה פתרון. בשבוע הבא יתקייח בכנסת הדיון על חקציב משרד העבודה, ואז בודאי יועלו כל הבעיות על כל היקפן.

אני מציעה, שאנו נשמע עכשיו את דברי מר עילם, ואח"כ אולי נקבע פגישה של ב"כ וועדת העבודה עם ב"כ וועדת הכספים.

מר עילם: יתכן שבהצגת הדברים על ידי בישיבה הקודמת לא היתה בהירות מספקת. אני מודה שהחטרתי שתי נקודות, שיש להן השפעה עצומה על מהלך הדברים. נקודה אחת - שהדגיש חבר-הכנסת הראל - ענין התעסיה. לא הזכרתי נקודה זו מתוך הנחה שאולי בישיבה זו אופל להגיד משהו יותר קונקרטי, אבל לצערי הדבר אינו כך.

ברור כי כל מה שיש באמתחת משרד העבודה כתכניות וכהזדמנויות של העסקת עובדים כרחבי הארץ, בין אם זה מוצג פה כפרטים ובין אם זה רק בהכללה, המצב לא יבוא על תיקונו, בפרט באיזורים שבהם אין עבודות פייחה ושבירות דחק מועילות יכולות לבוא בחשבון במידה המניחה את הדעת. ברור שניצול הפוטנציאל התעשייתי, מלבד הערך הרב שיש בו לארץ בכלל ולחיים

הכלכליים ולהרמת כלל האפשרויות של תעסוקה, יש בו תשובה רצינית לאותם האיזורים שאין להם תשובה אחרת, הפוטנציאל הפעילי, המרוכז בעיקר בגוש חיפה ובגוש תל-אביב, אינו מנוצל בזלימות, ואילו אפשר היה להגדיל את ניצולו, היה בלי ספק תורם תרומה גדולה, הסקטור התעשייתי יכול לתת את אחת התשובות החשובות לפתרון בעיית האבטלה, ולגמרי לא מעניין להעמיד את מסקלו של סקטור זה מול מסקלו של הסקטור החקלאי, שניהם עמורי החוץ שעל פיהם אפשר לבסס ולתקן את המצב.

כאשר מסרתי את סקירתי בישיבה האחרונה, כבר היתה לנגד עיני התכניה של תקציב הפיתוח, והוא בעיבוד. פרט לנתונים של מסד המסחר והתעשייה, כבר נמצאים בידי האוצר הנתונים של כל סרדי המסלה, הרבה יותר קשה להעלות את המסגרת בתחום המסחר והתעשייה כאשר בתחומים אחרים בגלל האופי הטובה של התעשייה, שבה פעילות הגורמים השונים רבה יותר מאשר בתחומים אחרים, שבהם יש למסלה יותר השפעה.

הנקודה הטובה היא - המחזור בכספים

להסקפה ולמעגל הסוּף, זוהי דילמה לא פשוטה לא רק מבחינת התאוצה הכלכלית, אלא גם מבחינה מעשית, כספי הסקה בנתונים תשובות בעלות ערך קטנות יותר ברגע הנוכחי וגדולות יותר מחר; כספי מחזור בנתונים תשובות מיידיות, ומאחר שהאמצעים בדרך כלל אינם מספיקים לשני הדברים, יוצא מה שיוצא, אולם לי ברור - ונדמה לי שזה ברור לכל אחר, השאלה היא מה המסקנה מכך - שאם תהיה התעלמות מדאגה לאספקת אמצעים למחזור, בעיקר בסיים לב ליצור השערים, אם לא ירחיבו את האמצעים הדרושים למחזור, בראי וראשונה לתעשייה, במידה עצומה לחקלאות ובמידה לא קטנה לכל הענפים האחרים - ברור שכאן הקושי, קושי זה הרבה יותר גדול בתחום התעשייה מאשר בתחומים אחרים, הכל תלוי באמצעים שיוקדשו לתחום זה, האם יוקדשו יותר אמצעים להקצות או להון חוזר, אין ספק, שאם יוקדשו אמצעים רציניים להון חוזר בתעשייה, יהיה בזה שימוש תכליתי, אלפי פועלים יקלטו בכתי-החרושת ובמפעלים השונים, אם האמצעים לתעשייה ישמשו בעיקר כהון חוזר, ואם השימוש בהם יהיה נכון, אפשר לראות בתעשייה פתרון רציני לבעיית האבטלה, בפרט באיזורים שאין למצוא להם פתרון אחר. אותו שיקול קיים לגבי החקלאות וענפי-תעסוקה אחרים.

בתוך תקופת מרוצו של תקציב הפיתוח,

אילו הכספים יכלו להיות עומדים לרשות הנוגעים בדבר באופן תקין יותר, לא בפייגור כה רב, הרי אותן המסגרות המעסיקות עובדים יכלו להעסיק כל יום עוד 4000-5000 עובדים, מבלי לקבוע תכניות נוספות, וזה נכון גם לגבי התקציב הבא.

הצעת תקציב הפיתוח כפי שהיא מתגבשת -

וכל אחד מאתנו יודע מה שכומה, רק 158 מיליון לירות - לא תוכל לענות לכל השאלות, לא במובן הפיתוח ההכרחי ולא במובן פתרונות לתעסוקה, אלא אם ימחקו מעיפים של ענייני פיתוח כשלעצמם ויעמידו את הסכומים לצורך תעסוקה, מכל מקום, אני מניח שאם לתקציב המוצע בסכום של 158 מיליון לירות ייווסף עוד סכום של 50 מיליון לירות, אפשר יהיה לחלקו, לא אגיד ברווחה, אבל באופן נכון וקולע לכל המטרות: פיתוח, תעשייה, חקלאות ועבודות מיוחדות להגדלת התעסוקה.

אני מניח שתוך שבוע - עשרה ימים

תונח הצעת תקציב הפיתוח על שולחן הממשלה, אינני יכול לתת חומר מפורט לעיון מחוץ לכנסת, מסיבה זו החומר הזה ישמש נושא לדיון-דברים מחוץ למסיבה זו, ואינני יכול לתת חומר שאינו מוסמך ואינו קשור למסגרת הכללית.

אשר למצב האקטואלי, במסדר העבודה כבר מוכנות התכניות להבטחת רציפות התעסוקה מעתה ועד סוף אפריל, עדיין בהתעלמות מחלוקת תקציב הפיתוח לכל השנה. ברור שלשם כך נצטרך לעשות הסדר זמני, איזו זכות יניקה מההקצבות החדשות. אם וועדת העבודה רוצה לקיים בנידון זה מגע עם שר האוצר וועדת הכספים, אין לי התנגדות לכך, אני רק חושב שאין בכך הכרח. מכל מקום, במסך החדשים הקרובים תהיה אפשרות להפעלת עבודות נוספות במקום אלו שתתחלנה.

אשר לשיקולים אם רצוי יותר להרחיב את ההשקעות או להגבילן, אין זה נושא שאפשר לדון עליו במליאת הכנסת. אילו וועדת העבודה היתה מגלה יוזמה ויחד עם וועדת הכספים או כל גורם מצומצם אחר היתה מכניסה ראשה בשיקול זה ובהקדם, הרי שטלנד החרומה החשובה שהיתה ניתנת לגופי העניינים, הרי יש בזה חשובה לנושא שאנו דנים בו.

במידה שהכבדתי על לב חברי הוועדה בחזות קשה, הרי שאם הגישה לפתרון בעיות כלכליות מסוג זה תישאר כפי שהיתה, ברור שימשיך לטרור חוסר עבודה. את בעיית חוסר העבודה אין לפתור רק בהקדמת כספים עד אין גבול, לא רק מפני שהדבר יצריך כספים רבים, אפילו אם יהיו האמצעים האלה, אם הם יוצאו על עבודות בלתי-פרודוקטיביות, לא תהיה בכך תועלת לבריאות כלכלת הארץ. המסקל הוא לא רק בסכומים המוקדמים לצורך הכלחמה באבטלה, אלא המסקל הוא ביחס לסכומים המוקדמים לעורקים הכלכליים.

כאיש משרד העבודה, שלכאורה צריך לדאוג לתעסוקה, הייתי צריך לטעון: מה לי כל השיקולים האלה, נחוצות עבודות אלו ואלו, בהתעלמות גמורה אם יש להן מסקל כלכלי, או לא, אולם גם מבחינת האחרייות למחוסרי העבודה מלבד, אין משרד העבודה יכול להתעלם מהשיקולים הכלכליים, הוא חייב לדאוג לא רק לדברים הנעשים מהיום למחר.

במקום שהוועדה תבחון את הפרטים, לדעתי רצוי יותר אם הוועדה תסתמך בשיקולים לקביעת הפתרונות, אולם עד אז יש להקדיש 2-3 מיליון ל"י כדי לאפשר להחזיק מעמד בתקופת המעבר, ובענין זה אני מבקש את עזרת הוועדה.

א. שווסט: אני מוכרח להגיד, כי מרוב חכמה כלכלית הכלכלה שלנו הולכת ונהרסת. אינני יודע מה המצב בתעשייה באיזור זה או אחר, אבל גם היום ישנם פיטורים בתעשייה, וכל כמה שאנו מתכננים המצב הולך ורע.

מה אנו כחברי הוועדה עושים למען ציבור זה של מחוסרי עבודה? יש לי השקפה, שכאשר תהיה תעסוקה יהיה גם שוק בריא, ומוטב לקצץ בהוצאות משרדים ממסלתיים חיוניים מאוד, אפילו בהוצאות משרד הבטחון, כדי שלא יהיה חוסר עבודה. אינני סמין בחינוך, בריאות ובטחון, ללא תעסוקה מלאה.

אני עומד על הצעתי, שאנו ניפגס עם שר האוצר ועם וועדת הכספים, על מנת שתיעשה איזו פעולה מסשית להקלת האבטלה.

היור' ז' טברסקי: בישיבה הבאה נשמע את נציגי התעשייה.